

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԴԻՏՈՐԴՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԴԻՏՈՐԴՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲ

ՎԱՐՔԱԳԾԻ (ԷԹԻԿԱՅԻ) ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Ուժի մեջ է մտել 2021թ. նոյեմբերի 16-ին

Փոփոխված և վերահաստատված է
2021 թ. Հոկտեմբերի 16-ին

Մենք՝ Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական հիմնարկներում և մարմիններում հասարակական վերահսկողություն իրականացնող հասարակական դիտորդներս, փորձագետներս և փորձնակներս (այսուհետ Դիտորդների խումբ)։

- ✚ Գիտակցելով մասնագիտական վարքի կանոններին հետեւելու եւ դրա շուրջ համախմբվելու անհրաժեշտությունն ու հնարավորինս բարձր աշխատանքային եւ բարոյական չափանիշներ պահպանելու դիտորդների պատասխանատվությունը,
- ✚ ընդգծելով, որ մարդու իրավունքները հիմնարար բնույթի համընդհանուր իրավունքներ են, որոնք ունի ցանկացած անհատ՝ պետության հետ իր փոխհարաբերություններում,
- ✚ մատնանշելով մասնագիտական անկախության պաշտպանության անհրաժեշտությունը,
- ✚ ընդունելով, որ դիտորդները հաշվետու են հասարակությանը եւ միմյանց առջեւ,
- ✚ ընդունում ենք հետեւյալ սկզբունքներն ու դրանցից բխող պարտավորությունները:

1. Ճշգրտություն եւ անկողմնակալություն

1.1. Մինչ հրապարակումը ստուգել ցանկացած աղբյուրից ստացված տեղեկությունների հավաստիությունը, չկոծկել եւ չխեղաթյուրել փաստերը, չհրապարակել ակնհայտ կեղծ տեղեկություններ:

1.2. Եթե Դիտորդների խումբը հասարակական նշանակալի տեղեկություններ է ստացել, սակայն, չի կարողացել ճշտել փաստերը, հրապարակելիս, անպայման, նշել այդ մասին,

1.3. Վերլուծություններ եւ մեկնաբանություններ կատարելիս հիմնվել ստույգ փաստերի վրա, հստակ սահմանազատել փաստերի եւ տեղեկությունների շարադրանքը կարծիքներից, վերլուծություններից ու մեկնաբանություններից:

2. Հարգանք մարդկանց անձնական կյանքի եւ այլ իրավունքների նկատմամբ

2.1. Նրբանկատ լինել, երբ տեղեկատվության աղբյուրները կամ հրապարակումների հերոսները երեխաներ, անչափահասներ են: Զգույշ լինել դեռահաս ամբաստանյալների, ինչպես նաեւ հանցագործությունների զոհերի ինքնությունը բացահայտելիս:

Կալանավորված կամ դատապարտված անձանց մասին տեղեկություններ հավաքելիս, հարցազրույց կամ լուսանկար հրապարակելիս, տեսա կամ ձայնանյութ հեռարձակելիս նրբանկատ լինել նրանց նկատմամբ:

3. Հաշվետվողականություն

3.1. Պարբերաբար հասարակության առջև հանդես գալ մամուլի ասուլիսներով, հայտարարություններով և այլ եղանակներով:

4. Դիտորդների խմբի հիմնական նպատակներն են

4.1. Քրեակատարողական հիմնարկներում (այսուհետ նաև՝ ՔԿՀ) պահվող անձանց իրավունքների պաշտպանության նկատմամբ հասարակական վերահսկողությունը, նրանց կենցաղային պայմանների բարելավումը, հասարակությանը ՔԿՀ-ների հիմնախնդիրների մասին իրազեկելը:

4.2. ՔԿՀ-ներում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերի կանխարգելում և բացահայտում, խախտված իրավունքների վերականգնման աջակցություն:

4.3. ՔԿՀ-ներում իրավիճակի վերլուծության հիման վրա եզրակացությունների և առաջարկությունների ներկայացումը՝ Հայաստանի Հանրապետության Արդարադատության նախարարությանը և հասարակությանը:

4.4. ՔԿՀ-ների գործունեությունը կանոնակարգող օրենսդրության և այլ իրավական ակտերի ուսումնասիրումը, անհրաժեշտության դեպքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու, նոր իրավական ակտեր նախապատրաստելու վերաբերյալ առաջարկությունների ներկայացում:

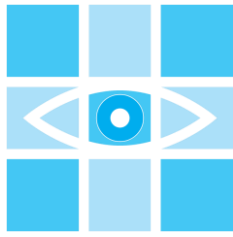
Վերոնշյալ նպատակների իրագործման համար դիտարկումների կազմակերպումն ու անցկացումը պետք է հիմնվի Դիտորդների խմբի կողմից ընդունված համընդհանուր սկզբունքների վրա, որոնց պահպանումը պարտադիր է Դիտորդների խմբի բոլոր անդամների համար:

5. Դիտորդների խմբի կողմից ՔԿՀ-ներում հասարակական վերահսկողության իրականացման հիմնական սկզբունքները

Դիտորդների խումբն իր գործունեության ընթացքում առաջնորդվում է ՀՀ Սահմանադրությամբ, ՀՀ օրենսդրությամբ, Դիտորդների խմբի գործունեության Կարգով, Դիտորդների խմբի գործունեության էթիկայի կանոններով և առաջնորդվում է հետևյալ սկզբունքներով.

- ա. Անկախություն
- բ. Չեզոքություն
- գ. Արհեստավարժություն
- դ. Անկողմնակալություն
- ե. Հաշվետվողականություն
- զ. Հետևողականություն
- է. Խտրականության բացառում
- ը. Գաղտնիություն
- թ. Մարդասիրություն
- ժ. Հանդուրժողականություն

5.1. Յուրաքանչյուր Դիտորդ գիտակցում է, որ մարդու իրավունքները, դրանք հիմնարար բնույթի համընդհանուր իրավունքներ են, որոնք ունի ցանկացած

անհատ՝ պետության հետ իր փոխհարաբերություններում: Դիտորդը գիտակցում է մարդու իրավունքների գերակայությունը իշխանական, քաղաքական և պետական շահերի նկատմամբ:

5.2. Դիտորդների խմբի յուրաքանչյուր անդամ կոչված է պաշտպանելու կալանավորված անձանց և դատապարտյալների իրավունքները:

5.3. Դիտորդների խմբի անկախությունը, որպես խոշտանգումների և մարդու արժանապատվությունը նվաստացնող և այլ դաժան վերաբերմունքի կանխարգելման երաշխիք, ապահովվում է՝

ա. Դիտորդների խմբի անդամի մանդատի օրենսդրական ամրագրմամբ,

բ. Դիտորդների խմբի անդամների մասնագիտական անկախությամբ

գ. Դիտորդների խմբի ինքնավարությամբ,

5.4. Դիտորդների խումբը, որպես անկախ ինքնակառավարվող մարմին, իր գործունեության մեջ պետք է հավատարիմ մնա չեզոք քաղաքականությանը: Դրա համար Դիտորդների խումբը, որպես կոլեգիալ մարմին պետք է ծավալի անկախ գործունեություն չհետապնդելով որևէ պետական, կուսակցական, քաղաքական և այլ շահ:

5.5. Դիտորդների խմբի յուրաքանչյուր անդամ պետք է դիմակայի իր գործունեության հանդեպ ցանկացած միջամտությանը՝ հիմնվելով այն փաստի վրա, որ ինքն անկախ է իր լիազորություններն իրականացնելիս: Դիտորդների խմբի անդամները չպետք է լինեն կուսակցության անդամ կամ հետապնդեն քաղաքական, կուսակցական շահ:

5.6. Դիտորդների խմբի բոլոր անդամները պետք է օժտված լինեն անհրաժեշտ ներուժով և մասնագիտական գիտելիքներով: Խմբի կազմի մեջ հնարավորության սահմաններում պետք է ներգրավվեն իրավաբաններ, բժիշկներ, հոգեբաններ, ինչպես նաև՝ մարդու իրավունքների պաշտպանությամբ զբաղվող կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ և այլ մասնագետներ:

5.7. Դիտորդների խմբի յուրաքանչյուր անդամ պետք է պատրաստված լինի Դիտորդի գործունեություն իրականացնելու համար.

ա. պետք է տիրապետի մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների վերաբերյալ միջազգային և ազգային փաստաթղթերին,

բ. պետք է նախօրոք ուսումնասիրի ՀՀ օրենսդրությունը, ինչպես նաև՝ իրավապահ մարմինների իրավասություններն ու գործունեությունը կարգավորող իրավական փաստաթղթերը, ՔԿՀ-ների ներքին կանոնակարգը,

5.8. Անաչառությունը՝ ինչպես ՔԿՀ-ների անձնակազմի, այնպես էլ կալանավորված և դատապարտված անձանց հանդեպ, հեղինակության պահպանման պարտադիր պայման է: Անհրաժեշտ է պահպանել հարգանքը՝ անձնակազմի, ՔԿՀ-ներում պահվող անձանց և սահմանված ներքին կանոնակարգի հանդեպ:

5.9. Դիտորդների խմբի յուրաքանչյուր անդամ պետք է կարողանա ուշադիր լսել հարցազրույց անցնող անձին, քաղաքավարի, դաստիարակված և զուսպ լինի սուբյեկտիվ գնահատականներ արտահայտելիս: Հարցազրույցը ոչ մի դեպքում չպետք է փոխակերպվի հարցաքննման:

5.10. Անհրաժեշտ է առանձնակի ուշադրություն դարձնել բարդ դեպքերին: Հնարավորինս, հարկավոր է խուսափել կոնֆլիկտի կարգավորման կամ պրոբլեմի լուծման խոստումներից:

5.11. Հասարակական վերահսկողության, հաշվետվության կամ Դիտորդի մանդատի սահմաններում իրականացված որևէ գործունեության հրապարակումների ընթացքում Դիտորդների խմբի յուրաքանչյուր անդամ պետք է առաջնորդվի արդարության և անխտրականության սկզբունքներով՝ անկախ սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, էթնիկական կամ սոցիալական ծագումից, լեզվից, կրոնից, աշխարհայացքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, սեռական կողմնորոշումից, գենսերային ինքնությունից, ազգային փոքրամասնությանը պատկանելությունից, գույքային վիճակից, ծնունդից, հաշմանդամությունից, տարիքից, անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից:

5.12 Դրսևորել զսպվածությունն ազատությունից զրկված անձանց, ՔԿՀ-ների աշխատակիցների, խմբի անդամների և խմբի գործունեության հետ առնչվող այլ անձանց հետ հարաբերություններում:

5.13. Նախքան ՔԿՀ-ների այցելություն կատարելը, անհրաժեշտ է հստակ սահմանել այցելության նպատակը և անհրաժեշտության դեպքում նախապատրաստել համապատասխան գործիքները: Այցելությունները, կախված դրանց նպատակից, կարող են լինել ինչպես պլանային, այնպես էլ ոչ պլանային:

5.14. Դիտորդների խմբի անդամները իրենց գործողություններում պետք է լինեն ճշտապահ և հետևողական: Նրանք իրավունք չունեն դուրս գալ իրենց մանդատի սահմաններից, այսինքն՝ վերահսկողությունը պետք է իրականանա դիտարկման նախագծված պլանին և դրանում շարադրված նպատակներին համապատասխան:

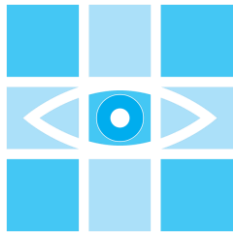
5.15. Անհրաժեշտ է գործուն կերպով համագործակցել Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության, քրեակատարողական վարչության, քրեակատարողական հիմնարկների աշխատակազմերի հետ և ձգտել նրանց հետ մշտապես համապատասխան երկխոսություն հաստատել՝ Դիտորդների խմբի առջև դրված խնդիրների արդյունավետ լուծման համար:

5.16. Դիտորդների խմբի յուրաքանչյուր անդամ պարտավոր է հարգել անձնական կյանքի գաղտնիության իրավունքը և աշխատի <Մի վնասիր> սկզբունքով:

Հասարակական դիտորդների խմբի անդամի իրավունքներն ու պարտականությունները

6. Խմբի անդամի իրավունքները

Խմբի անդամն իրավունք ունի՝
Ծանոթանալ Խմբի գործունեության հետ կապված բոլոր փաստաթղթերին, այդ թվում նաև՝
ա . Խմբի ժողովների արձանագրություններին,
բ . այցելությունների արդյունքում կազմված
հաշվետվություններին, գ . Խմբի կողմից ընդունված որոշումներին,
դ . Խմբի կողմից կազմված դիմումներին և հարցումներին, ինչպես նաև դրանց
պատասխաններին,
ե . Խմբի կողմից նախապատրաստվող
ծրագրերին, զ . ֆինանսական
հաշվետվություններին և այլն:
․ Տեղյակ լինել Խմբի յուրաքանչյուր անդամի՝ այլ մարմինների հետ

հանդիպումների, ինչպես նաև՝ դրանց արդյունքների մասին, եթե դա կապված է Խմբի գործունեության հետ:

. Իրականացնել այցելություններ հետևյալ դեպքերում՝

ա . պլանային,

բ . արտապլանային (ծրագրով նախատեսված),

գ . ստացված ահազանգերի հիման վրա, որը պետք է մանրամասն նկարագրվի և հիմնավորվի հաշվետվությամբ: Կատարված այցելության մասին տեղեկացվում է Խմբի նախագահը և քարտուղարությունը: Այցելության վերաբերյալ կազմվում է հաշվետվություն, որը լրացվում է Խմբի օնլայն շտեմարանի ձևանմուշում, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ էլեկտրոնային փոստով ուղարկվում է Խմբի նախագահին և քարտուղարությանը:

— Իրավունք ունի հանդես գալ Խմբի գործունեությանը առնչվող, ինչպես նաև Խմբի գործունեությունը բարելավող առաջարկություններով:

. Հրավիրել արտահերթ ժողովներ՝ նախապես տեղյակ պահելով դրա օրակարգի մասին:

. Խմբի ցանկացած անդամ Խմբի կողմից հավանության արժանանալուց հետո, կարող է իրականացնել ֆինանսական միջոցների հայթայթում, ներկայացնել դրամաշնորհային ծրագիր, Խմբի աշխատանքներին օժանդակելու նպատակով:

. ՀՀ ԱՆ ՔԿՀ-ի աշխատակիցների հետ հանդիպումներին կարող են մասնակցել միայն Խմբի կողմից լիազորված անձինք, առնվազն Խմբի երկու անդամի կազմով:

7. Խմբի անդամի պարտականությունները

Խմբի անդամը պարտավոր է՝

7.1. Ներկա գտնվել Խմբի ամենամսյա հրավիրվող բոլոր նիստերին. Օրացուցային տարվա ընթացքում Դիտորդների խմբի նիստերին 3 անհարգելի բացակայության դեպքում տվյալ անդամի լիազորությունների դադարեցման հարցը դրվում է քվեարկության :

7.3. Կատարել Խմբի կողմից ընդունված որոշումները:

7.4. Իր գործունեությամբ նպաստել Խմբի հեղինակության բարձրացմանը:

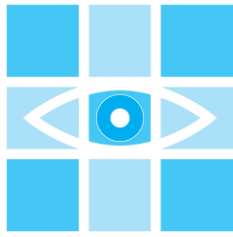
7.5. Խմբի անունից հանդես գալուց առաջ կատարվելիք գործողությունները նախապես համաձայնեցնել Նախագահի հետ:

7.6. Չօգտագործել Խմբի անդամությունը անձնական շահերի համար:

7.7. Լինել անաչառ և հարգալից վերաբերմունք ցուցաբերել խմբի անդամների, ՔԿՀ-ների աշխատակիցների, ինչպես նաև՝ ՔԿՀ-ներում պահվող անձանց նկատմամբ:

- 7.8. Տարեկան պլանային և ոչ պլանային այցելություններից 12-ին չմասնակցելու և այցելությունների հաշվետվությունները չներկայացնելու դեպքում տվյալ անդամի լիազորությունների դադարեցման հարցը դրվում է քվեարկության:
- 7.9. Կատարված այցելության մասին կազմել հաշվետվություն և 3 օրվա ընթացքում լրացնել խմբի օնլայն շտեմարանի ձևանմուշում, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ էլեկտրոնային փոստով ուղարկել Խմբի նախագահին և քարտուղարությանը:
- 7.10. Տեղյակ պահել Խմբի քարտուղարությանը կամ նախագահին կատարվելիք այցելության՝ ժամանակի, վայրի, ինչպես նաև այցելությունն իրականացնող խմբի անդամների կազմի մասին:
- 7.11. Տեղեկացնել էլ-փոստային և/կամ այլ միջոցներով Խմբի մյուս անդամներին՝ Խմբի անունից այլ մարմինների և անձանց հետ հանդիպումների, ինչպես նաև դրանց արդյունքների մասին եռօրյա ժամկետում:
- 7.12. Իրականացված ծրագրի վերաբերյալ Դիտորդների խմբին ներկայացնել հաշվետվություն:
- 7.13. Խմբի անդամը պետք է զերծ մնա քաղաքական գործունեությամբ զբաղվելուց և կուսակցության անդամ լինելուց: Քաղաքական գործունեությամբ զբաղվելու դեպքում անդամը պարտավոր է անմիջապես, բայց ոչ ուշ, քան 3 օրվա ընթացքում տեղյակ պահել խմբին: Անդամության ընթացքում կուսակցությանը անդամագրվելու դեպքում խումբը քննարկում է անդամության կասեցման կամ դադարեցման հարցը: Որևէ պաշտոնում նշանակվելու կամ ընտրվելու դեպքում քննարկվում է անդամության դադարեցման հարցը:
- 7.14. Խմբի անդամը պետք է զերծ մնա ՔԿՀ աշխատակիցների, վարչակազմի հետ այնպիսի վարքագիծ դրսևորելուց, որը կարող է վնասել խմբի հեղինակությանը: Եթե անդամը մտերիմ հարաբերությունների մեջ է գտնվում ՔԿՀ պետի և վարչակազմի հետ, ինչպես նաև ՔԿՀ-ում պահվող որևէ անձի հետ գտնվում է անձնական կամ ընկերական հարաբերությունների մեջ, նա պետք է զերծ մնա տվյալ ՔԿՀ այցելելուց:
- 7.15. Անդամը չի կարող ՔԿՀ մուտք գործելիս դիտորդական խմբի մանդատը օգտագործել ի շահ իրեն ներկայացրած հասարակական կազմակերպության, եթե ՔԿՀ մուտք է գործում որպես վերջինիս ներկայացուցիչ: Անդամը չի կարող որպես խմբի անդամ ՔԿՀ-ից ձեռք բերված տեղեկատվությունը հրապարակել ի շահ իրեն ներկայացրած հասարակական կազմակերպության՝ բացառությամբ Դիտորդական խմբի համաձայնությամբ:
- 7.16. Անդամը պարտավոր է ՔԿՀ մուտք չգործել այնպիսի հազուստով, որը կարող է ուշադրություն գրավել և առաջացնել հատուկ հետաքրքրություն: Անդամը պետք է զերծ մնա աչքի ընկող զարդերով և այլ պարագաներով ՔԿՀ մուտք գործելուց:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԴԻՏՈՐԴՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲ
